

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет психології та соціальної роботи

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра соціальних теорій

(повна назва кафедри)

Д и п л о м н а р о б о т а

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему: «Соціальне підприємництво та його роль у соціально-
економічному розвитку суспільства»

«Social entrepreneurship and its role in socio-economic development of society»

Виконала: студентка денної форми навчання
спеціальності 231 Соціальна робота

Петрусенко Андрій Вікторович

Керівник к.політ.н., доц.Хлівнюк Т.П. _____

Рецензент к.політ.н, доц. кафедри політичних наук
і права ПНПУ імені К.Д.Ушинського Ростецька С.І.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ 4 від 29.11.2018 р.

Захищено на засіданні ЕК № 2

протокол № __ від __.12.2018 р.

Оцінка _____/_____/_____
(за національною шкалою/шкалою ECTS/ бали)

Завідувач кафедрою

Голова ЕК

Хлівнюк Т.П.

(підпис)

(підпис)

Чернецька Ю.І.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	7
1.1. Суть, завдання і функції соціального підприємництва	7
1.2. Історія розвитку соціального підприємництва в Україні та за кордоном	14
1.3. Концептуальні основи державної політики України та Міжнародні правові акти, які регулюють діяльність соціального підприємництва	21
Висновки до першого розділу	30
РОЗДІЛ ІІ. РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	32
2.1. Соціальне підприємництво як інструмент вирішення соціальних проблем суспільства	32
2.2. Соціальне підприємництво як механізм сприяння економічному розвитку суспільства	37
2.3. Приклади соціального підприємництва України	41
Висновки до другого розділу	45
РОЗДІЛ ІІІ. ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	47
3.1. Дослідження відношення молоді до соціального підприємництва	47
3.2. Програма підвищення рівня обізнаності молоді про соціальне підприємництво	56
3.3. Рекомендації з розвитку соціального підприємництва в вирішенні соціальних проблем	60
Висновки до третього розділу	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	71

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю вивчення змістовних і структурних змін сучасного підприємництва, що грає ключову роль в розвитку ринкової економіки. Велике значення в даний час має соціальне підприємництво, що базується на особливому поєднанні соціальних і економічних ефектів, на вирішенні соціальних проблем «підприємницькими» засобами. Соціальне підприємництво як нова модель соціально-економічної діяльності переоформляє контекст сучасного господарського життя на макро - і мікрорівні, що знаходить відображення в наступних моментах:

- багато спроб державних і благодійних організацій демонструють недостатній рівень врахування інтересів і потреб населення, нерідко приводить до нав'язування послуг і значного зростання витрат;
- значна частина діяльності громадського сектора все частіше розглядається як нерезультативна, неефективна;
- константний недолік грошових коштів обмежує можливості держави: продовжуючи фінансувати соціальну сферу, воно поступово переходить на позицію контролера.

Соціальне підприємництво націлене на пошук ефективних механізмів вирішення соціальних проблем, пом'якшення соціальної напруженості, ініціює розмивання міжсекторальних кордонів. Соціальне підприємництво орієнтоване на задоволення потреб населення і, як наслідок, здатне взяти на себе деякі функції держави, регулярно контактуючи з ним. Соціально-економічні дослідження специфіки і перспектив розвитку соціального підприємництва в українському контексті необхідні для поглиблення знань про це явище, та створення необхідної бази для прогнозування розвитку соціально-економічної сфери.

Соціальне підприємництво орієнтоване на підвищення якості життя соціуму, в зв'язку з чим феномен соціального підприємництва як соціально-

економічного явища викликає активний інтерес багатьох зарубіжних і вітчизняних дослідників. В останньому десятилітті XX ст. став накопичуватися певний практичний досвід і теоретичний матеріал з соціального підприємництва. Огляд наукової літератури, теоретичних розробок і періодичних видань вказує на недостатньо глибоке і різноманітне висвітлення діяльності даного концепту.

Серед зарубіжних вчених значний внесок у вивчення соціального підприємництва внесли Р. Кантильон[36], який першим зробив систематичний опис даного явища; А. Сміт[56], який розробив вчення про поділ праці, про трудову теорію вартості, про особистий інтерес індивідуумів як про стимули прогресивного розвитку соціуму.

Обсяг наукової літератури в галузі соціального підприємництва невеликий, превалюють в основному роботи оглядового характеру (М. Баталіна, А. Московська, Л. Тарадіна; Г. Ізотова; Ю. Благов, Ю. Арай; Н. Зверева; А. Мухін; І. Манахова; О. Захарченко; А. Барков; К. Єгорова, Е. Єсіпова; Д. ; А. Татаркін, А. Маслов; Н. Восколович; Н. Кадоль; Д. Старовойтов; Н. Фалілеєва; І. Міргалеева; Е. Шматкова). Для нашого дослідження концептуально важливою є робота М. Волковой[13], де аналізуються історичні передумови зародження соціального підприємництва як соціально-економічного феномена.

Вперше поняття соціальне підприємництво розглянуто як інноваційний механізм боротьби з бідністю та організацією робочих місць, а також сформульована концепція підтримки і розвитку Україні феномен соціального підприємництва вивчають і практики, що досліджують проблеми і перспективи розвитку даного феномена і описують портрет соціального підприємця (І. Задорин, В. Глушков)[23].

Актуальність вибраної для дослідження теми пояснюється тим, що існуючі дослідження останніх десятиліть можуть розглядатися в якості наукового фундаменту для нового старту аналізу стану і розвитку соціального

підприємництва, пов'язаного з необхідністю в розпізнаванні сучасних викликів в організації та реалізації підприємницької діяльності в контексті соціально-економічних змін. Однак соціологічних досліджень в цій області явно недостатньо, особливо з точки зору розуміння специфіки змін у функціонуванні соціального підприємництва, переформатування його ідентичності.

Об'єкт дослідження: соціальне підприємництво в контексті соціально-економічних реалій в сучасній Україні.

Предмет дослідження: стан і тенденції розвитку соціального підприємництва в сучасній Україні.

Мета дослідження - представити змістовну характеристику стану соціального підприємництва в українському контексті і визначити тенденції його розвитку.

Для досягнення поставленої мети висуваються такі емпіричні та теоретичні **завдання:**

- Розглянути суть, завдання і функції соціального підприємництва;
- Вивчити історію розвитку соціального підприємництва в Україні та за кордоном;
- Охарактеризувати концептуальні основи державної політики України та Міжнародні правові акти, які регулюють діяльність соціального підприємництва;
- Ідентифікувати соціальне підприємництво як інструмент вирішення соціальних проблем суспільства
- Вивчити вплив соціального підприємництва на економічний розвиток суспільства;
- Навести приклади соціального підприємництва в Україні;
- Дослідити відношення молоді до соціального підприємництва;
- Розробити програму підвищення рівня обізнаності молоді про соціальне підприємництво;
- Розробити рекомендації з розвитку соціального підприємництва в

вирішені соціальних проблем.

Під час дослідження було застосовані наступні **методи**:

- теоретичний метод;
- синтез;
- системний аналіз;
- порівняння;
- анкетування;
- проектний метод.

Апробація. Окремі аспекти результатів дослідження були оприлюднені на двох конференціях: 74 щорічній студентській конференції Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (м. Одеса, 2018 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Гендерна конструкція соціуму: історія та сучасність» (м. Одеса, 2018 р.)

Публікації. Результати роботи висвітлено в тезах конференції у збірниках доповідей:

Петрусенко А.В. Соціальне підприємництво та його роль у соціально – економічному розвитку суспільства/ А.В.Петрусенко, Т.П.Хлівнюк// Збірник тез доповідей 74-ї щорічної студентської конференції Одеського національного університету імені І.І.Мечникова 26-27 квітня 2018 р. Одеса. - О.: ОНУ імені І.І.Мечникова, 2018. – С.124-125.

Петрусенко А.В. Розвиток соціального підприємництва в Україні/ Петрусенко А.В. // Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції «Гендерна конструкція соціуму: історія та сучасність» 26-27 квітня 2018 р. Одеса. - О.: ОНУ імені І.І.Мечникова, 2018. – С.96-100.

Теоретична і практична значущість дипломного дослідження визначається об'єктивною необхідністю всебічного аналізу феномена соціального підприємництва. Сформульовані висновки важливі для подальшого розвитку соціального підприємництва в Україні.

ВИСНОВОК

В даний час соціальне підприємництво все частіше визнається експертами новим перспективним напрямком розвитку і інтеграції бізнесу, адміністративних ресурсів і креативних ініціатив для вирішення соціальних завдань. Перебуваючи на рівні становлення, даний вид підприємницької діяльності потребує зміцнення своїх інститутів, розробці нормативно- правової бази, формуванні позитивної громадської думки, а також професійної підготовки потенційних підприємців.

Метою магістерського дослідження було представити змістовну характеристику стану соціального підприємництва в українському контексті і визначити тенденції його розвитку.

Розглянувши суть, завдання і функції соціального підприємництва ми прийшли до наступного висновку. Сутність соціального підприємництва полягає в його ключових властивостях і рисах, що відрізняють його від інших видів діяльності. Так, створення особливої цінності і здійснення безперервного процесу інновацій, адаптації та навчання можна віднести до ключових характеристик соціального підприємництва. Соціальне підприємництво допомагає вирішити багато соціальних проблем в рамках інноваційного підходу, який передбачає використання нових підходів у вирішенні соціальної проблеми, використовуючи при цьому різні комбінації ресурсів. В кінцевому підсумку з'являється нова послуга на ринку праці.

Спектр соціальних проблем, які розв'язуються соціальними підприємцями по всій країні дуже великий: це може бути працевлаштування людей с обмеженими можливостями, виробництво екологічно чистої продукції та засобів реабілітації, надання різних послуг людям похилого віку, благоустрій навколишньої території, будівництво вуличних спортивних тренажерів та майданчиків, працевлаштування соціально-незахищених верств населення. Соціальне підприємництво вирішує соціальні проблеми з інноваційним

підходом, при цьому використовуючи різні технології, що застосовуються в соціальній роботі. Соціально-незахищені категорії населення є головним об'єктом роботи і соціального підприємництва, і соціальної роботи.

Таким чином, узагальнюючи розглянуті суть, види та функції соціального підприємництва, виділимо, на наш погляд, головні:

- будівництво і розвиток інфраструктури, зменшує або усуває бар'єри для ущемлених в своїх правах і можливостях груп суспільства (суспільства);
- формування свідомості причетності і моделі відповідальної поведінки;
- встановлення соціальної справедливості;
- зменшення бюрократії.

Отже, важливість і значимість функцій соціального підприємництва в житті суспільства ще недооцінена, розвиток даного сектора економіки необхідний. Це дозволить залучити унікальні технології для втілення великомасштабних стійких соціальних змін в сучасній Україні.

Вивчивши історію розвитку соціального підприємництва в Україні та за кордоном ми зробили наступний висновок Причини виникнення соціального підприємництва зародилися ще в 1960 роках. Зародження соціального підприємництва починалося спочатку зі звичайною благодійністю, далі почало приймати соціальну спрямованість з використанням інноваційних підходів у вирішенні соціальних проблем. Це ще раз підтверджує відміну соціального підприємництва від інших видів діяльності. В результаті узагальнення викладеного матеріалу можна зробити висновок про те, що етапи становлення соціального підприємництва тісно пов'язані з рівнем розвитку самого підприємництва, теоретичним осмисленням даного явища.

Розглянувши нормативно - правове регулювання соціального підприємництва в Україні та за кордоном ми можемо зробити висновок, що перспективи подальших досліджень пов'язані з детальним аналізом переваг та

недоліків різних організаційно-правових форм здійснення соціально-підприємницької діяльності у європейських країнах, доцільності та шляхів їх запровадження в Україні.

Резюмуючи вище зазначене і з огляду на зарубіжний досвід, слід розширити підходи до розуміння і ролі соціального підприємництва в Україні шляхом залучення всіх суб'єктів підприємницької діяльності в соціально відповідальний бізнес, що, безсумнівно, вплине на забезпечення соціальної та фінансової безпеки держави.

Дослідження обізнаності молоді про соціальне підприємництво, проведене нами в вересні 2018 року як і більшість подібних досліджень, орієнтоване на отримання результатів, які можна використовувати при формуванні соціального підприємництва на даному етапі становлення сучасного українського суспільства.

Соціальний бізнес має подвійне завдання: отримати прибуток і реалізувати суспільно-корисну місію. Це виглядає як подвійне навантаження, але на практиці багато соціальні підприємці вирішують одну задачу за допомогою іншої. Отже, перспективи розвитку соціального підприємництва Україні величезні. Особливо в сучасній Україні, яка гостро потребує розвитку малого і середнього бізнесу і одночасно вирішує проблеми багатьох вразливих груп населення.

У процесі написання роботи були виявлені такі проблеми сутності соціального підприємництва, як нерозуміння інноваційності навіть самими соціальними підприємцями, слабе використання державних ресурсів і слабка інформаційна і технологічна пасивність. Це говорить про те, що необхідно вдосконалювати сутнісне визначення соціального підприємництва; навчати бажаючих зайнятися соціальним підприємництвом знаходити організації, який навчатимуть навичкам написання грантів, бізнес-проектів.

Соціальне підприємництво як інноваційний підхід до вирішення проблем у соціальній сфері починає ставати все більш популярним. Соціальні підприємці

бачать собі за мету допомогти населенню впоратися з їх проблемами, пропонуючи нові послуги і товари. Так, соціальне підприємництво необхідно удосконалювати і розвивати. Цьому може сприяти держава, а також саме суспільство, що усвідомлює в цьому необхідність

Явище соціального підприємництва як елемент ринкового суспільства виступає в якості однієї із значущих складових сучасної економіки. Спроба вирішити соціально значущі проблеми на основі підприємництва демонструє, що таке рішення може виявитися ефективніше, ніж використання шаблонних механізмів держави або громадських організацій.

У ході проробленої роботи нами були зроблені наступні висновки, що мають теоретичну і практичну значимість як для дослідників соціального підприємництва, так і для осіб, які розвивають проекти в галузі соціального підприємництва. Незважаючи на активний розвиток і впровадження соціального підприємництва в життя соціуму, через різної дефініції явища існуючий масштаб його діяльності визначити фактично неможливо.

Говорячи про межі соціального підприємництва, ми даємо уточнену характеристику даного феномену: воно знаходиться на стику з, благодійністю, традиційним підприємництвом, соціально відповідальним бізнесом, соціальним активізмом, будучи при цьому самостійним напрямком діяльності. Єдиний підхід до визначення даного поняття не вироблений. Критичний аналіз даного феномена дозволив сформулювати авторське визначення соціального підприємництва - раціональна економічна діяльність, спрямована на вирішення соціальної проблеми або істотного зменшення її гостроти, конструється наступними ознаками: соціальний вплив, інноваційність, наявність фінансових засобів, що сприяють підтриманню діяльності організації, підприємницький підхід і самоокупність.

Соціальне підприємництво є форма громадської участі, для якої характерна наявність мережі соціальних контактів, що складаються навколо соціальних

підприємств; форма побудови солідарності, що сприяє створенню економіки солідарності в сучасному гуманному суспільстві. Так, соціальне підприємництво об'єднує елементи комерційного сектора і некомерційних організацій. Дане визначення вказує на кілька основних рис соціального підприємництва:

- баланс комерційної та соціальної складових;
- стійка фінансова стабільність, що забезпечує самоокупність і конкурентоспроможність підприємства;
- вживання інновацій, без яких неможливі ні стійкість соціальної місії, ні економічна стійкість;
- формування стабільної мережі соціальних контактів.

Перспективи розвитку соціального підприємництва безпосередньо залежать від того, яку увагу буде йому приділятися з боку держави. Зростання числа соціальних підприємств дає надію на успішне вирішення соціально значущих проблем, побудова солідарності в суспільстві і активного громадянського участі. яку увагу буде йому приділятися з боку держави. Зростання числа соціальних підприємств дає надію на успішне вирішення соціально значущих проблем, побудова солідарності в суспільстві і активного громадянського участі. яку увагу буде йому приділятися з боку держави. Зростання числа соціальних підприємств дає надію на успішне вирішення соціально значущих проблем, побудова солідарності в суспільстві і активного громадянського участі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабаев К. М. Социальные аспекты предпринимательской деятельности в условиях рыночных отношений / К. М. Бабаев // Экономические науки. - 2013. - № 9. - С. 119-122.
2. Базылев И. В. Проблемы мотивации современного предпринимательства / И. В. Базылев, В. В. Вороненко // Социально-гуманитарные знания. - 2013. - № 8. - С. 11-17.
3. Барков А. В. Социальное предпринимательство в условиях формирования правовой модели рынка социальных услуг / А. В. Барков // Предпринимательское право. - 2012. - № 2. - С. 28-32.
4. Баталина М. Обзор опыта и концепций социального предпринимательства с учетом возможностей его применения в современной России: препринт WH1/2008/02 / М. Баталина, А. Московская, Л. Тарадина. – М. : ГУ ВШЭ, 2008. – С. 23. 12
5. Бездудная А. Г. Теоретические и методологические подходы к изучению проблем института малого инновационного предпринимательства / А. Г. Бездудная, Д. С. Юдин, С. Ж. Мейерман // Вестник Национальной академии туризма. - 2013. - № 3. - С. 61-63.
6. Бокова А. А. Социальная ответственность предпринимательства в РФ / А. А. Бокова // Современные аспекты экономики. - 2012. - № 7/8. - С. 95-106.
7. Борнштейн Д. Как изменить мир: Социальное предпринимательство и сила новых идей / Д. Борнштейн. – М: Альпина Паблишер, 2012. – 499 с.
8. Бурцева А. А. Социальная предпринимательская деятельность некоммерческих организаций в России как объект правового регулирования / А. А. Бурцева // Право и политика. - 2012. - № 8. - С. 1370-1377.
9. Бычкова О. И. Особенности предпринимательской деятельности в социальной сфере / О. И. Бычкова, К. И. Кухарева, П. А. Мостобаева //

Психология. Экономика. Право. - 2013. - № 2. - С. 58-64.

10. Власними силами: найкращі проекти соціального бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zeitgeist.platfor.ma/social-business-in-ukraine/>

11. Власов Е. Социальное предпринимательство: эволюция взглядов и подходов / Е. Власов // РИСК: Ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. - 2013.- № 3. - С. 129-131. - То же [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://elibrary.ru>. - для доступа к информационным ресурсам требуется авторизация.

12. Волков В. В. Совершенствование системы управления конкурентоспособностью предприятий на основе внедрения нравственного аспект / Волков В. В.. // Тамбов. - 2014. – №10. - С. 14-79.

13. Волкова М. С. Становление социальное предпринимательства [Електронний ресурс] / М. С. Волкова – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/v/stanovlenie-sotsialnogo-predprinimatelstva>.

14. Вороненко В. В. Проблемы социального оздоровления малого предпринимательства в России / В. В. Вороненко // Этносоциум и межнациональная культура. - 2012. - № 9. - С. 121-127.

15. Галушка З. І. Феномен соціального підприємництва: поняття та перспективи розвитку в Україні / З. І. Галушка. // Вісник серія Економіка. – 2013. – №148. – С. 17–23.

16. Горгунаков Е. А. Влияние социального фактора на эффективность корпоративного управления предпринимательских структур / Е. А. Горгунаков, Т. А. Сорвина // Экономика и управление. - 2013. - № 11. - С. 67-70.

17. Гришина Я. С. О соотношении частных и публичных интересов при моделировании инновационно-правовой конструкции социального предпринимательства / Я. С. Гришина // Вестник Саратовской государственной юридической академии. - 2012. - № 6. - С. 117-122.

18. Гришина Я. С. Сравнительно-правовое исследование социального предпринимательства в странах Америки и Европы / Я. С. Гришина. // Вестник Пермского ун-та. – 2012. – №1. – С. 11–121.

19. Гулевська-Черниш А. Соціальне підприємництво: європейський зліт vs український реалізм / А. Гулевська-Черниш // Дзеркало тижня. –2018. – № 1185. – 17-23 березня.

20. Довідник з соціальної роботи/ [Л.М.Дунаєва, Л.А.Снігур, У.В.Варнава ті інші], [За ред. Л.М.Дунаєвої]. – О: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2015. - 402с.

21. Друкер П. Ф. Бизнес и инновации; пер. с англ / П. Ф. Друкер. - М: Вильямс, 2007. - 423 с.

22. Дунаєва Л. М. Методичні рекомендації до написання дипломних робіт ОКР «Магістр» для студентів галузі знань 1301 «Соціальне забезпечення» спеціальності 8.13010201 «Соціальна робота» Інституту інноваційної та післядипломної освіти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова/ Л.М.Дунаєва, У.В. Варнава, М.І. Брагар, Т.П. Хлівнюк. - Одеса: Вид-во «ВМВ», 2015. - 37с.

23. Задорин І. «Развитие социального предпринимательства: проблемы и перспективы» [Електронний ресурс] / І. Задорин. – 2013. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.nb-forum.ru/interesting/persons/zadorin-igorveniaminovich.html>.

24. Закон України «Про соціальні послуги» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.

25. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>.

26. Зомбарт В.Б. этюды по истории духовного развития современного экономического человека; пер. с нем. / В. Буржуа Зомбарт. - М: Наука, 2006. – 443 с.

27. Кизименко Л. Д., Бедна Л.М. Словник-довідник соціального працівника – Режим доступу [<http://ipp.lp.edu.ua/Library/004/004.html>].
28. Кіреєва О. Б. Соціальне підприємництво як інструмент соціальної політики [Електронний ресурс] / О. Б. Кіреєва // Актуальні проблеми державного управління та місцевого самоврядування:зб. наук. пр.. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.dbuapra.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11kobdsp.pdf](http://www.dbuapra.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11kobdsp.pdf).
29. Кіреєва О.Б. Соціальне підприємництво як засіб соціального розвитку / О. Б. Кіреєва // Пробл. упр. соц. та гуманіст. розв.: матеріали ІІІ регіон. наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. Г. Вікторова. – Д. :ДРІДУНАДУ, 2009. – 150с.
30. Крейг Дарден-Филлипс. Ваш шанс изменить мир. Практическое пособие по социальному предпринимательству / Дарден-Филлипс Крейг. – М.: Альпина Паблишер, 2012. – 386 с.
31. Кудінова А.В. Інститут соціального підприємництва: сутність та перспективи розвитку / А.В. Кудінова, С.І. Кочук // Економіка та підприємництво : зб. наук. праць – Київ : КНЕУ, 2013. – Вип. 31. – С. 5-12. 3. Арент С.С. Державна підтримка соціального підприємництва: досвід для України / С.С.Арент // Державне управління:теорія і практика. – 2017. –№1. –С.70-75.
32. Курило А. Е. Зарождение социального предпринимательства в Республике Карелия / А. Е. Курило, Е. Г. Немкович. // Научные ведомости Белгородского государственного университета. – 2012. – №7. – С. 14–19.
33. Малышева Л. Социальное предпринимательство: тренд или вызов сегодняшнего дня?/Л.Малышева//Частный предприниматель. – 2016. – № 13. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://chp.com.ua/newspaper-news/item/42919-sotsialnoe-predprinimatelstvo-trend-ili-vyizov-segodnyashnego-dnya>
34. Матвієнко-Біляєва Г. Л. Розвиток та становлення соціального підприємництва та соціальної відповідальності в сучасних умовах / Г. Л. Матвієнко-Біляєва. // Економіка та суспільство.. – 2016. – №7. – С. 390–394.
35. Мельник О. В. Соціальне підприємництво: засади та можливості

розвитку / О. В. Мельник // Економіка підприємства: теорія і практика [Електронний ресурс] : зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., 13 жовт. 2016 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; редкол.: Г. О. Швиданенко (відп. за вип.) [та ін.]. – Електрон. текстові дані. – Київ : КНЕУ, 2016. – С. 46–47.

36. Меснянкина Е. А. Предпринимательство в теориях Р.Кантильона, К. Маркса и И. Шумпетера: сравнительный анализ [Електронний ресурс] / Е. А. Меснянкина. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://esa-conference.ru/wp-content/uploads/files/pdf/Mesnyankina-Elizaveta-Alekseevna.pdf>.

37. Мій бізнес. Бізнес - публікації. Ідеї для бізнесу. Соціальне підприємництво [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://msb.aval.ua/news/?id=26158>.

38. Міністерство праці та соціальної політики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://mon.gov.ua/>

39. Міністерство у справах молоді і спорту України [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua>

40. Мністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: - <http://mon.gov.ua/>

41. Московская А. А. Феномен социального предпринимательства и его перспективы [Електронний ресурс] / А. А. Московская // Меценат – Режим доступу до ресурсу: <http://www.maecenas.ru/libs/index.html?>.

42. Музыкант В. Л. Реклама и PR- технологии в бизнесе, коммерции и политике / В. Л. Музыкант. – М: Армада-пресс, 2007. – 686 с Проект Закону про соціальні підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54903.

43. Нагорняк І. Соціальне підприємництво в Україні: мрія чи необхідність? / І. Нагорняк [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

https://sdplatform.org.ua/sites/default/files/files/blogs_attachments/Nagornyak_Soc_pidpriemnictvo_digest2.pdf

44. Назарук В. П'ять великих можливостей для розвитку соціального підприємництва в Україні / В.Назарук [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://delo.ua/business/5-mozhливостей-dlja-rozvitku-socialnogo-pidprijemnictva-vukraji-341252/>

45. Руда М.В., Лагода О.Б. Соціально відповідальні стартапи: сутність, світові тенденції та проблеми розвитку в Україні // Економіка і суспільство. – 2017.- №9. –С.619-626.

46. Назарук В. В. Каталог соціальних підприємств України 2013 року / В. В. Назарук. – К: «КиєвоМогилянська академія», 2013. – 79 с.

47. Назарук В. Поки соціальні підприємці в Україні не можуть конкурувати за ресурси з бізнесом [Електронний ресурс] / Назарук В – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gurt.org.ua/interviews/29086>.

48. Новый бизнес: социальное предпринимательство [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.nbforum.ru>.

49. Основи теорії та методології соціальної роботи. Одеській національний університет імені І.І. Мечникова. / [Л. М. Дунаєва, М. Б.Коробіцина, М. Г. Лаврова, У. В. Варнава]. – О.: ВМВ, 2011 – 389с.

50. Офіційний сайт WNISEF [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wnisef.org/ua>.

51. Про соціальне підприємництво [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: [www.socialbusiness.in.ua>baza-znan/biblioteka-sotsialnohopidpryemtsia/81-pro-sotsialne-pidpriemnytstvo](http://www.socialbusiness.in.ua/baza-znan/biblioteka-sotsialnohopidpryemtsia/81-pro-sotsialne-pidpriemnytstvo).

52. Петрусенко А.В. Соціальне підприємництво та його роль у соціально – економічному розвитку суспільства/А.В. Петрусенко, Т.П.Хлівнюк// Збірник тез доповідей 74-ї щорічної студентської конференції Одеського національного університету імені І.І.Мечникова 26-27 квітня 2018 р. Одеса. - О.: ОНУ імені

І.І.Мечникова, 2018. – С.124-125.

53. Сафаров С. М. Основы социального предпринимательства / С. М. Сафаров. – Иваново: «Роща», 2014. – 295 с.

54. Сіренко Н.М. Соціальне підприємництво в Україні: основні аспекти / Н.М.Сіренко,Т.І. Лункіна// Сталий розвиток економіки. – №1. – 2016. – С. 5-10.

55. Смачило В. В. Соціальне підприємництво як інтегративний інструмент сталого розвитку України: Європейський досвід / В.В. Смачило, В.Ю. Халіна // Інфраструктура ринку. Економіка та управління національним господарством.– Випуск 7. – 2017. – С. 76-82. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/7_2017_ukr/15.pdf

56. Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов. В 2-х томах. / Адам Смит., 1993. – 393 с.

57. Сотула О. В. Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки / О. В. Сотула. // Ефективна економіка. – 2013. – №4. – С. 23–28.

58. Социальная работа с разными категориями клиентов: научно - учебно - методическое пособие для студентов, магистрантов, аспирантов и специалистов в области социальной педагогики, социальной работы/ С.Я.Харченко, М.С. Кратинев , Л.Ц. Ваховский , О.П. Песоцкая. - Луганск: Вид. «Альма-матер», 2003. - 198с.

59. Социальное предпринимательство в Украине: Европейское исследование. Обмен опытом [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: : <http://sesp.org.ua>.

60. Соціальне підприємництво — неоцінена необхідність [Електронний ресурс]. - Режим доступу:https://dt.ua/economics_of_regions/socialnepidpriyemnictvo-neocinena-neobhidnist-.html

61. Соціальне підприємництво в Україні – Режим доступу [<http://www.socialbusiness.in.ua/>]

62. Соціальне підприємництво в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.socialbusiness.in.ua>

63. Соціальне підприємництво в Україні: звіт за результатами дослідження / Наталія Гусак, Вікторія Кузнецова, Тетяна Стеценко. — К.: Раст, Inc., Western NIS Enterprise Fund, Школа соціальної роботи НаУКМА, ГО «Молодіжний центр з трансформації соціальної сфери «СОЦІУМ ХХІ» 2016. – 45 с

64. Соціальне підприємництво. Бізнес-модель. Реєстрація. Оподаткування. / Долуда Л., Назарук В., Кірсанова Ю. – Київ, ТОВ «Агентство «Україна», 2017. – 92 с.

65. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Посібник / Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., Назарук В.Я., Гусак Н.Є., Туманова А.А. – К.: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. – 188 с.

66. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., Назарук В.Я., Гусак Н.Є., Туманова А.А. - К.- ТОВ «Підприємство ВІ ЕН ЕЙ» .-2017.-218 с

67. Соціальне підприємництво: теорія, практика та міжнародний досвід [Електронний ресурс]: 36. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції; 18 травня 2018 р. – К.: КНЕУ, 2018. -275 с.

68. Удодова В. І. Дослідження досвіду функціонування національних моделей соціального підприємства / В. І. Удодова, В. І. Шаповал. // ХНУ ім. В. Н. Каразіна. - 2014. - №1042 - С. 105-108.

69. Фирсов М.В. Теория социальной работы: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / М.В. Фирсов, Э.Г. Студенов. - М.: Изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 432 с.

70. Хлівнюк Т.П. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Прогнозування, проектування й моделювання у соціальній роботі» для студентів галузі знань 1301 «Соціальне забезпечення» спеціальності

8.13010201 «Соціальна робота» Інституту інноваційної та післядипломної освіти Одеського національного університету імені І.І.Мечникова/ Т.П. Хлівнюк. – О.: Вид-во «ВМВ», 2013. - 62с.

71. Холостова Е.И. Теория социальной работы: учебное пособие/ Е.И.Холостова. - К.:Академвидав, 2000. – 189 с.

72. Юнус М. Создавая мир без бедности. Социальный бизнес и будущее капитализма / М. Юнус, А. Жоли. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2010. -- 307 с.

73. Alvord S.H. Social entrepreneurship and societal transformation: An exploratory study / S.H. Alvord, L.D. Brown, C.W. Letts // The Journal of Applied Behavioral Science. – 2004. – № 40. – P. 260–282.

74. Alvord S.H. Social entrepreneurship and societal transformation: An exploratory study / S.H. Alvord, L.D. Brown, C.W. Letts // The Journal of Applied Behavioral Science. – 2004. – № 40. – P. 260–282;

75. Dees J.G. The meaning of «social entrepreneurship» [Електронний ресурс] / J.G. Dees.Режим доступу: http://www.caseatduke.org/documents/dees_sed ef.pdf;

76. Defourny J. Conceptions of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and Divergences/ J. Defourny, M. Nyssens // Journal of Social Entrepreneurship. – 2010. – Vol.1 – No. 1 - pp. 32 - 53.

77. Defourny J. Conceptions of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and Divergences/ J. Defourny, M. Nyssens // Journal of Social Entrepreneurship. – 2010. – Vol.1 – No. 1 - pp. 32 - 53. 9.

78. Esping-Andersen G. The Three Worlds of Welfare Capitalism. / G. Esping-Andersen. – USA: Princeton University Press Polity Press, 1990. – 248 p.

79. Kuratko F. Donald Entrepreneurship: a contemporary approach. – 3th ed. / Kuratko F. Donald, Hodgetts M. Richard. – The Dryden Press, 1995. – P. 735.

80. Mair J. Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight / J. Mair, I. Marti // Journal of World Business. – 2006. –

№41(1). – P. 37–41.

81. Peredo A.M. Social entrepreneurship: A critical review of the concept / A.M. Peredo, M. McLean // Journal of World Business. – 2006. – № 41(1). – P. 56–65.

16 Там само. – P. 25.

82. Reis T. Unleashing the New Resources and Entrepreneurship for the Common Good: a Scan, Synthesis and Scenario for Action. Battle Creek / T. Reis. – MI: W. K. Kellogg Foundation, 1999. – 277 p

83. Spear R. Social entrepreneurship: A different model / R. Spears // International Journal of Social Economics. – 2006. – №33. – P. 399-410.